

Broj:01/2,03,03/11-05-188/09
Sarajevo: 1.6.2009.

**KOMISIJI ZA VANJSKE POSLOVE
PREDSTAVNIČKOG DOMA**

ZAJEDNIČKOJ KOMISIJI ZA EVROPSKE INTEGRACIJE

**KOMISIJI ZA VANJSKU I TRGOVINSKU POLITIKU,
CARINE, SAOBRAĆAJ I KOMUNIKACIJE
DOMA NARODA**

GRUPI PRIJATELJSTVA ZA SREDNJU I ISTOČNU EVROPU

IZVJEŠTAJ

**o posjeti Komisije za vanjske poslove Predstavničkog doma Parlamentarne
skupštine Bosne i Hercegovine Republici Estoniji , 18. i 19. maj 2009.**

Na poziv Komisije za vanjske poslove Estonskog parlamenta (Riigikogua), u zvaničnoj uzvratnoj posjeti Tallinu je 18. i 19. maja 2009.godine boravila delegacija Komisije za vanjske poslove Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine koju su sačinjavali: **Milica Marković**, druga zamjenica predsjedavajućeg Komisije i član Komisije **Husein Nanić**, kao i **Merdžana Iglica**, sekretar Komisije.

U pratnji bosanskohercegovačke delegacije je bila **Amila Žujo**, prevodilac.

Tokom cijele posjete prisutan svim razgovorima, ali i vrlo gostoljubiv i ljubazan domaćin delegaciji je bio **Ivar Mölder**, savjetnik u Komisiji za vanjske poslove Riigikogua.

U okviru dvodnevne posjete Tallinu, program pripremljen za delegaciju je bio veoma sadržajan, sveobuhvatan, raznovrstan i višestruko koristan. Naime, pored sastanaka sa članovima i predsjednicom Riigikogua, delegacija je susrela i predstavnike izvršne vlasti, univerziteta, ali i čelne ljude estonske udruge poslodavaca i kuća sa naprednim IT tehnologijama, te nevladinih organizacija, i sa njima razmijenila dragocjene informacije.

Serija sastanaka tokom posjete Tallinu, glavnom gradu Republike Estonije započela je u ponedjeljak, 18. maja 2009.godine posjetom Tallinskom univerzitetu i susretom sa njegovim rektorom, **Reinom Raudom** i njegovim saradnicima. Zaželjevši srdačnu dobrodošlicu gostima na ovaj « moderni i prijateljski univerzitet u historijskom gradu », rektor Raud je iscrpno informisao sugovornike o ovoj mladoj, ali prestižnoj, otvorenoj i vrlo modernoj javnoj instituciji. Naime, iako je uspostavljen tek 2005.godine, Univerzitet u Tallinu čine 18 Instituta, od kojih su neki stari i više stoljeća, te 4 Koledža, kao i Centar za jezike i Akademska biblioteka. Instituti broje između 400-500 studenata i 30-50 profesora. Na cijelom Univerzitetu je u 2008/2009 akademskoj godini upisano oko 8500 studenata, od tog broja je 300 stranaca, a za Estoniju bi, po riječima rektora, bio cilj da postigne 30-40% studenata koji dolaze iz inostranstva studirati na Tallinski univerzitet. Univerzitetski kampus obuhvata većinu Instituta, a plan je da se u skoroj budućnosti svi Instituti koji nisu zajedno objedine. Na Tallinskom univerzitetu koji je jedinstven u Estoniji upravo po tome, posvećuje se velika pažnja interdisciplinarnim metodima učenja koji

podrazumijevaju da su studenti slobodni sami sebi izabrati naučne predmete i poprilično nezavisno sačiniti svoj sopstveni plan studija. Što se tiče sporazuma o saradnji, Tallinski univerzitet ima 38 bilateralnih sporazuma sa univerzitetima iz 20 zemalja, a finski i japanski univerziteti su najzastupljeniji partneri za saradnju. Tokom razgovora su estonski sagovornici pokazali veliki interes za saradnju sa bh univerzitetima i programme razmjene studenata i postdiplomskih studija. Za bh postdiplomce bi mogla biti zanimljiva područja u kojima je Tallinski univerzitet veoma napredovao, a to su digitalna biblioteka, te informacione tehnologije sa estonskim izumom skypea npr. U tom smislu je Tallinski virtualni univerzitet inicijativa koja ima za cilj širenje granica akademskog okruženja na što veći broj korisnika. To podrazumijeva i Tallinsku ljetnu školu, konferencije i ostale zanimljive sadržaje dostupne na web stranici svima.

Naredni sastanak je bio sa **Malle Talvet Mustonen**, generalnom direktoricom Drugog Političkog odjela (Evropa i Sjeverna Amerika) u Ministarstvu vanjskih poslova Estonije. Ona se interesovala za trenutnu situaciju u našoj zemlji, kakva je pozicija na planu ustavnih reformi, koja su očekivanja od najave SAD-a da će u BiH poslati svog specijalnog predstavnika, itd. Milica Marković je u odgovoru na ova pitanja pojasnila da postoje značajni problemi jer postoji znatna razlika u mišljenjima između stranki iz FBiH i RS. Naime, određeni politički lideri, i to predstavnici RS, smatraju da se ustavne reforme ne trebaju raditi uz pomoć OHR-a i međunarodne zajednice već da to domaći politički akteri trebaju uraditi sami. Nadalje je iznijela da je najvažnije pitanje ustavne reforme da li dosadašnja unutrašnja organizacija zemlje treba ostati i dalje takva ili ne. SNSD smatra da su obje ove opcije moguće, ali samo ako su rezultat konsenzusa sva tri naroda u BiH. Oni su također mišljenja da specijalni predstavnik SAD-a u BiH nije potreban.

U razgovor se potom uključio i Husein Nanić, naglasivši da politička opcija iz koje on dolazi, SDA BiH, smatra da u BiH još trebamo prisutnost i aktivnosti visokog predstavnika međunarodne zajednice, ali i specijalnog predstavnika SAD-a kako bi se brže i efikasnije donosili zakoni koji će nas približiti euroatlantskim integracijama. Također je istakao da su postignuti dobri rezultati u području reforme odbrane i da su te reforme najuspješnije provedene, kao i usvajanje amandmana 1. na Ustav BiH o statusu Brčko distrikta.

Gđa Mustonen je, zaključujući razgovor, ponovila uvjerenje da Estonija misli kako BiH treba uskoro postati održiva i funkcionalna država, te da u tom smislu ured OHR-a treba što prije zatvoriti, ali nikako u žurbi i pod svaku cijenu.

Potom je delegacija Komisije za vanjske poslove posjetila Estonski **ICT Demo centar** i prisustvovala prezentaciji ove institucije koju je izložio **Enn Saar**, član odbora Demo centra. Iako je Estonija već priznata kao IT (informativno-tehnološki) visoko osposobljena zemlja i mnoge su tehnološke usluge tu razvijene, znanje i prodaja tih rješenja u samoj Estoniji i inostranstvu nisu do sada bili dovoljno promovisani. Zato je osnovan ICT Demo centar koji ima za cilj obznaniti rješenja namijenjena javnosti i privatnom sektoru te kako da oni funkcioniraju zajedno, a polja djelovanja Estonskog ICT Demo centra su: inovacije, tehnološka rješenja, rast proizvodnje, udruživanje javnog i privatnog sektora, zajedničko tržište, nove ideje i prodaja. Naročito upečatljiv utisak na goste je ostavila prezentacija o mogućnosti upotrebe tzv. ID (identifikacione kartice) koju već posjeduje znatan broj stanovnika Estonije, a kojom se u velikoj mjeri olakšavaju svakodnevne obaveze građanima i tako im se štedi dragocjeno vrijeme, od mogućnosti putem mobitela plaćanja svih režijskih računa, parking mjesta, poreskih i drugih bankovnih obaveza, pa sve do kontrole ocjena i komunikacije sa profesorima svoje djece, konsultacije sa ljekarima, rezervacije i plaćanja karata za javne kulturne i sportske manifestacije, itd.

Potom je u istom smislu **Maria Alajoe**, članica odbora **Enterprise Estonia (EAS)** prezentirala aktivnosti i ciljeve ovog tijela koje bi moglo poslužiti kao model zemljama koje se pripremaju za ulazak u EU. Naime, EAS je osnovan 2000.godine i služi za promociju privrednih aktivnosti i regionalni razvoj. To je jedna od najjačih institucija u okviru nacionalnog sistema podrške poduzetništvu, u obliku financijske pomoći,

savjetničkih usluga, mogućnosti za saradnju i obuka za poduzetnike, ustanova za istraživanje, javni i tzv. treći sektor. Enterprise Estonia djeluje u sljedećim oblastima:

- pojačana održivost i ubrzani rast tek pokrenutih kompanija;
- poboljšani izvoz i sposobnost proizvodnog razvoja Estonskih kompanija;
- pojačan izvoz turizma i razvoj domaćeg turizma;
- unapređenje regionalnog razvoja i civilnog društva.

Slijedom prijema Estonije u EU, Enterprise Estonia je postala jedna od jedinica za impementaciju strukturalnih fondova EU u Estoniji. EAS ima i ispostave u Estoniji, te strana predstavništva u svim najvećim svjetskim metropolama, a vode je četveročlani Upravni odbor i 13-člani Nadzorni odbor, koji se sastoji od najboljih poduzetnika u zemlji, službenika i članova parlamenta. U Savjetodavnim odborima se dodatno nalaze najbolji stručnjaci za svaku od oblasti EAS-ove odgovornosti.

Delegaciju Komisije za vanjske poslove je na večeri ugostio **Hannes Astok**, predsjednik parlamentarne grupe prijateljstva Estonija-BiH, i **Aadu Must**, član ove grupe, a tokom neformalnog razgovora razmijenjene su mnogobrojne korisne i zanimljive informacije iz parlamentarnog, ali i svih drugih aspekata života dvije zemlje.

Drugi dan posjete Tallinu započeo je sastankom sa **Mall Hellam**, izvršnom direktoricom **Open Estonia Foundation**, a homologna organizacija u BiH je Fond otvoreno društvo BiH. Gđa Hellam je iscrpno informisala goste o ovoj organizaciji, naglasivši da je ona u Estoniji uspostavljena prije 20 godina, a Soros je između ostalih, pomagao i financirao i transformaciju estonskog društva nakon pada SSSR-a. Rad ove fondacije je pomogao i da se učinak globalne ekonomske krize u Estoniji što manje osjeti. U početku 90-tih godina prošlog vijeka se u aktivnostima išlo u više pravaca, a danas je fondacija orijentirana na samo neke oblasti, kao što su posebno :

- razvoj građanskog društva i građanske inicijative ;
- društvena integracija različitih slojeva društva ;
- isticanje i promovisanje uloge žena u društvu.

OEF je također bila aktivna u zaživljavanju tzv. e-upravljanja (e-governance) kojim se značajno smanjila birokratija u društvu te je u tom smislu pomogla kreiranju E-akademije kao bi lokalne zajednice imale transparentniji i učinkovitiji rad. Gđa Hellam je naglasila i ulogu *East-Est partnerstva* sa zemljama istočnih susjeda, ali i Balkana, jugoistočne Evrope pa sve do Mongolije, po kojem se realizuju različiti projekti, kao što su saradnja i razmjene iskustva sa npr. studentima novinarstva i novinarima iz Vojvodine, ili obuka na E-akademiji za državne službenike iz Makedonije, itd. Izvršna direktorica OEF-a je također prenijela gostima želju za boljom saradnjom sa nevladinim organizacijama iz BiH. Na ovo je dobila odgovor da u našoj zemlji postoje NVO koje isključivo prate rad parlamenata u BiH i političara generalno, te kako oni imaju značajan utjecaj na bh društvo, pogotovo organizacije koje se bave ženskim pitanjima. Također je rečeno da zakonodavstvo u BiH vrlo jednostavno uređuje način udruživanja u neku asocijaciju, a ono što je trenutno veoma važno je da ostvarimo pristup tzv. IPA fondovima pa i kroz djelovanje NVO. Gđa Hellam je u tom smislu upoznala goste da su se oni 2000.godine aktivno okrenuli pitanjima pristupanja EU i to je bila aktivnost širenja svijesti kod građana o važnosti pristupanja EU upravo kroz NVO jer nije bila dovoljna takva aktivnost kroz vladine institucije, već i pozivima na projekte koji su najbolji za promovisanje vrijednosti i prednosti EU i savladavanje otpora, pogotovo kod starijih ljudi. U tom smislu, OEF nije željela biti puki propagator EU, već je podržavala otvorene debate između optimista i pristalica EU i tzv. euro-skeptika.

Potom je uslijedio kratak obilazak Državnog ureda Kancelara Estonije, u kojem su gosti upoznati sa činjenicama da Vlada Estonije ima u svom sastavu 14 ministara i 3 rukovodeća državna službenika (državni sekretar, ombudsman, revizor –bez prava glasa). Sjednice Vlade se održavaju jednom sedmično, od 2000.godine sve se radi elektronskim putem, u vladi uopće nema papira, a sjednice traju od ½ do 1h1/2

maksimalno. Ovaj način rada je uveliko pridonio efikasnosti rada i uštedi vremena, jer, između ostalog, omogućuje i da ministri budu negdje na terenu, ali i ravnopravno učestvuju u radu vlade.

Delegacija Komisije za vanjske poslove se zatim srela sa **Juhanom Lepassaarom**, direktorom ureda Kancelara za odnose sa Evropom i savjetnikom premijera estonske vlade i njegovim saradnicima. Ova izuzetno mlada ekipa stručnjaka za EU pitanja na čelu sa g. Lepassaarom savjetuje estonskog premijera o svim relevantnim pitanjima Evropske unije i koordinira ih unutar ministarstava u estonskoj vladi. Objasnili su gostima da u tu svrhu postoji tijelo koje se zove Koordinacijsko vijeće i sačinjeno je od predstavnika svih ministarstava. Kako EU u načelu daje godišnje između 800 i 1000 različitih inicijativa, barem 10% tih inicijativa mora proći kroz ovaj Direktorat jer se one odnose na makro-ekonomski utjecaj u Estoniji, ili se pak zbog njih mora mijenjati postojeća domaća legislativa. Direktorat ima zadaću i da nadzire implementaciju donešenih zakona i u tom smislu ima tijesnu saradnju sa Komisijama za vanjske poslove i evropske integracije estonskog Riigikogua. Članovi i direktor ovog Direktorata su, zaključujući razgovor, iznijeli procjene da će BiH aplicirati za kandidata za članstvo u EU do kraja sljedeće godine, a postati članom, u najoptimalnijim uvjetima, 2015.godine.

Delegacija Komisije za vanjske poslove, tj. gđa Marković, članica delegacije PSBiH u PS Vijeća Evrope je potom, uz radni ručak, razmijenila mišljenja i iskustva sa šefom delegacije estonskog parlamenta u PSVE, **Andresom Herkelom** o najznačajnijim pitanjima koja su trenutno aktuelna u VE, kao što je predstojeći izbor generalnog sekretara, teme na predstojećem ljetnom zasjedanju PSVE, itd.

Zatim su se članovi Komisije za vanjske poslove PD PSBiH susreli sa svojim kolegama, predsjednikom i članovima Komisije za vanjske poslove Riigikogua, **Svenom Mikserom**, **Ennom Eesmaaom**, **Ivi Eenmaa**, **Silverom Meikarom** i **Vladimirom Velmanom**.

Komisija za vanjske poslove je jedna od 11 stalnih komisija Riigikogua i broji 10 članova. Ona redovito razmatra pitanja vanjske politike Estonije, koordinira vanjske poslove Riigikogua i vrši nadzor nad aktivnostima vlade u oblasti vanjskih poslova. Također, Komisija vodi zakonodavnu proceduru u nacrtima zakonodavnih akata koji se odnose na :

- dokumente i odluke koje se odnose na međunarodne odnose
- izjave i saopćenja koja se odnose na vanjsku politiku
- ratifikaciju bilateralnih i multilateralnih međunarodnih ugovora i sporazuma
- pristup međunarodnim konvencijama.

Komisija za vanjske poslove u ime Riigikogua zauzima stavove i mišljenja o pitanjima koja se odnose na zajedničku vanjsku i sigurnosnu politiku EU, i, kad je to potrebno, raspravlja o najznačajnijim pitanjima EU sa Komisijom za evropske poslove Riigikogua.

Kako je vanjska politika usko vezana za sigurnosnu i odbrambenu politiku, Komisija za vanjske poslove često saraduje sa Nacionalnom Komisijom za odbranu, a kad je to potrebno, održavaju i zajedničke sjednice.

Komisija za vanjske poslove raspravlja o odnosima Estonije sa drugim državama i međunarodnim organizacijama te održava kontakte sa komisijama za vanjske poslove parlamenata drugih zemalja. Također se redovito sastaje sa estonskim diplomatskim predstavnicima u drugim zemljama i, kad je to potrebno, susreće se sa predstavnicima međunarodnih organizacija i predstavnicima DKP-ova drugih zemalja u Estoniji.

Komisija također priprema nacрте zakonskih akata koji se odnose na formiranje delegacija u Riigikoguu i koordinira njihove aktivnosti. U skladu sa državnim Aktom o vanjskim poslovima, jednom godišnje Riigikoguu raspravlja o najvažnijim ciljevima vanjske politike Estonije i njihovo provođenje na osnovu izvještaja koje sačinjava vlada Republike Estonije. Uz ovaj vladin izvještaj Komisija za vanjske poslove također predstavlja svoj izvještaj relevantnim tijelima Riigikogua.

Razgovor sa predsjednikom i članovima Komisije za vanjske poslove estonskog Riigikogua započeo je izražavanjem iskrene zahvalnosti na ratifikaciji SSP-a BiH sa EU, tim više što je Estonija prva od zemalja EU koja je to učinila u svom parlamentu. Gđa Marković je potom upoznala domaćine na predviđeno vrlo skorašnje završavanje obaveza iz Mape puta o liberalizaciji viznog režima sa EU te predstojećim razgovorima o reformama koje stoje pred BiH.

Potom su se članovi Komisije za vanjske poslove estonskog parlamenta interesirali za viđenje bh političara o napretku tog procesa od potpisivanja SSP-a prošle godine pa do danas i ubuduće, te o tome na kojem su planu reforme najpotrebnije kada je u pitanju vladavina prava, usklađivanje domaćeg zakonodavstva sa onim u EU, dalja demokratizacija društva, itd.

Usljedio je odgovor da su reforme odbrambenog, financijskog, pa i policijskog sektora uspješno provedene, a ono što Evropska komisija sada traži od BiH jest da se što hitnije provede ustavna reforma. Ambicija političara u našoj zemlji je da se PS BiH usaglasi i izglasa sve potrebne ustavne amandmane do kraja ove godine zbog važećih zakonskih propisa koji predviđaju da se izborni zakon ne može mijenjati 6 mjeseci prije izbora, a oni su, kako se zna, predviđeni za oktobar 2010.godine.

Na pitanje šta članovi Komisije za vanjske poslove PD PS BiH očekuju od posjete američkog potpredsjednika Josepha Bidena BiH koja je bila upravo tog dana, te šta misle o Rezoluciji američkog Kongresa o BiH donesenoj nekoliko dana ranije, gđa Marković je objasnila stav svoje stranke i političkih partija koje dolaze iz RS da je Rezolucija dobrodošla ako želi ohrabriti bh vlasti na njihovom putu prema euroatlantskim integracijama, a ako to nije slučaj, onda je ona za njih neprihvatljiva. Također je potvrdila protivljenje iz RS uspostavljanju specijalnog predstavnika iz SAD-a u našoj zemlji.

G. Nanić je estonskim kolegama potvrdio da postoji razlika u mišljenjima između partija iz FBiH i RS, a ono što zastupaju stranke iz FBiH jest uslov da sve dok Dejtonski sporazum na bude u cijelosti ispoštovan, njegov Aneks VII o povratku izbjeglica u svoja prijeratna boravišta u RS, te u potpunosti ispoštovana puna konstitutivnost svih naroda na cijeloj teritoriji BiH, prisustvo međunarodne zajednice je ovdje neophodno, pa tako i specijalnog predstavnika iz SAD-a. Rezolucija američkog Kongresa je u stranci SDA primljena s oduševljenjem, kako je rekao g. Nanić, jer nam i u narednom procesu ustavnih promjena treba međunarodna zajednica i njena pomoć. Također, sve dok ne budu ispunjeni 5 uslova i 2 cilja koje je pred BiH postavilo Vijeće za provođenje mira (PIC), Kancelarija visokog predstavnika u BiH ne treba biti zatvorena, stav je g. Nanića i stranke SDA.

Delegacija Komisije za vanjske poslove PD PS BiH se susrela i sa predsjednicom estonskog parlamenta, **Ene Ergma**, koja je potvrdila da su Estonci veoma zadovoljni članstvom u EU i NATO-u jer je korist od strukturalnih i drugih EU fondova ogromna, iako je za to trebalo prethodno uraditi mnogo tzv. "domaće zadaće". U tom kontekstu je gđa Ergma poželjela puno sreće na ovom putu našoj zemlji preporučujući da razmislimo o kreiranju tzv. Stalne komisije u parlamentu, kao što su i oni učinili po nordijskom modelu koji se pokazao kao najbolji. Stalna komisija, sastavljena od članova Komisije za vanjske poslove, evropske integracije, ustavne komisije, itd., sa ravnopravnom zastupljenošću pozicije i opozicije, je na najbolji način vršila parlamentarni nadzor nad radom estonske vlade vezano za evropske poslove pa su i učinci tog nadzora urodili plodom kad je, samo godinu dana nakon formiranja u estonskom Riigikoguu, Estonija primljena u članstvo EU.

Izvještaj sačinila:

Merdžana Iglica, sekretar Komisije za vanjske poslove Predstavničkog doma PSBiH

Kopija: Predsjedništvo BiH

Ministarstvo vanjskih poslova BiH